

Õnnestunud muusika

Eugen Kapi balleti „Kalevipoeg“ lavastamine on kõigile meie heliloojaile rõõmsaks sündmuseks. Oleme siiralt rõõmsad oma seltsimehe loomingulise edu ja uue rahvusliku balleti sünni üle.

Võttes oma koreograafilise poeemi (nagu autor seda nimetab) aluseks eesti rahvale südamelähedase eepose „Kalevipoja“ on Eugen Kapp loonud haruldaset värsket, haaravat ja läbinisti eesti koloriidiga balletimuusika. Rahvamuusika allikate poole pöördudes on helilooja leidnud omapärase ja huvitava muusikakeele, milles ta meile jutustab Kalevipojast.

Väga õnnestunult on leitud muusikalistel iseloomustused leitmotiivid, koreograafilise poeemi peategelastele — Kalevipojale, Lindale, Sortsile. Niisama õnnestunud on I vaatuse pulmastseenis Tuule, Kuu ja Päikese muusikalised kujud. Suurepärase orkestri tundmine on heliloojal võimaldanud leida eredaid värve ka muusika orkestreerimisel, mille tõttu iga üksik muusikaline kujund on muutunud veelgi väljendusrikkamaks.

Sügava mulje jätab Linda kiviksmoondumise ja Kalevipoja tasumisvande draamatiliselt pingas stseeni muusika. Kalevipoja ja Saarepiiga kohtamisstseen 3-ndas pildis on nii helilooja E. Kapi kui ka lavastaja-ballettmeistri Helmi Tohvelmani suur loominguline õnnestumine. Patt oleks vaikides mööda minna otse elusalt mõjuvasti oivalisest kasest, mis niisama aktiivselt osa võtab sellest stseeni, tulvil põhjamaa luulet ning õhku.

Neljas pilt tundub mulle igas suhtes kõige õnnestunumalt lahendatuna. Ta on kõige terviklikum ja monoliitsem nii muusikalt kui ka lavastuselt ja täntsult.

Eugen Kapi balletimuusikas leiame üksikuid laialipillatud kalliskivisid. Neljandas pildis on neid minu arvates kaks. Üks neist on mõökade tants, mis on populaarseks muutunud juba ammu enne balleti lavaletulekut B. Luku ja A. Klasi klaveriduo kaudu, teine neidude tants. Viimane võib kuulajat oma kauni meloodia, peenuse ja kristalse, ažuurse orkestratsiooni.

Viiendas pildis on pidulikule, elurõõmsale muusikale sportlike võistluste stseenis vastandatud pingul sõjumuusika lahingustseenis Sortsi ja tema väega.

Kahjuks pole E. Kapi muusika alati leidnud täntsuliselt head lahendusi. Näiteks kuuendas pildis pörgustseenis Kalevipoja kohtamisel. Muusika väljendab kindlalt midagi vastikult roomavat, vingerdavat, kuid lavat näeme me samal ajal mingisuguseid inimesesarnaseid küllesid, kes ise ega kelle liigutused ei vastanud muusikale.

Esimeses vaatuses on liiga naturalistlikult kujutatud tööd — ketramist Vokivurin lämmatab isegi puhuti orkestri. Mitte nii ei kujutle helilooja seda stseeni. Helilooja on seda mõelnud täntsu kujul, millest kõneleb haruldaset täntsulik muusika.

Andekal täntsijal Boris Blinoffil on Sortsi kuju kahtlemata õnnestunud. Tema esituses jätab see kuju sügava mulje.

Üldise poolehoiu võitis noor näitleja Ferdinand Veike. Tema Kalevipojas on palju siirust, noori jõudu, otsekohest. Eriti tundub seda duetis Saarepiigaga ja tema sooloo mõõgatantsus.

Võluvalt ja soojalt andis Geeni Raudsepp Saarepiiga kuju.

Tagasi tulles muusika juurde tahaksin märkida, et selles teoses näeme me Eugen Kappi kui suure loova andega ja rikka loova fantaasiaga heliloojat, kes hästi valitseb kompositsioonitehnika kõiki liike. Kui selles balletis leidubki üksikuid ebaõnnestunud kohti, nagu näiteks mõnevõrra kahvatu avamäng I vaatusese või sümfooniline antrakt 6. ja 7. pildi vahel, mis kuidagi vähendab Kalevipoja lõpliku võitu Sortsi üle, võib kuulaja kõrvale ega valmista teda vajalikul määral ette võidutsevaks, rõõmuküllaseks finaalsiks (me teame, et helilooja lähemas tulevikus seda muusikat parandab ja ümber töötab), siis ometi ei suuda need üksikud ebaõnnestumised varjutada üldiselt kaunist, eredat ja tõeliselt rahvuslikku balletti, millele me võime olla uhked.

Lydia Auster, helilooja

Sirp ja Vasar 3. IV 1948